

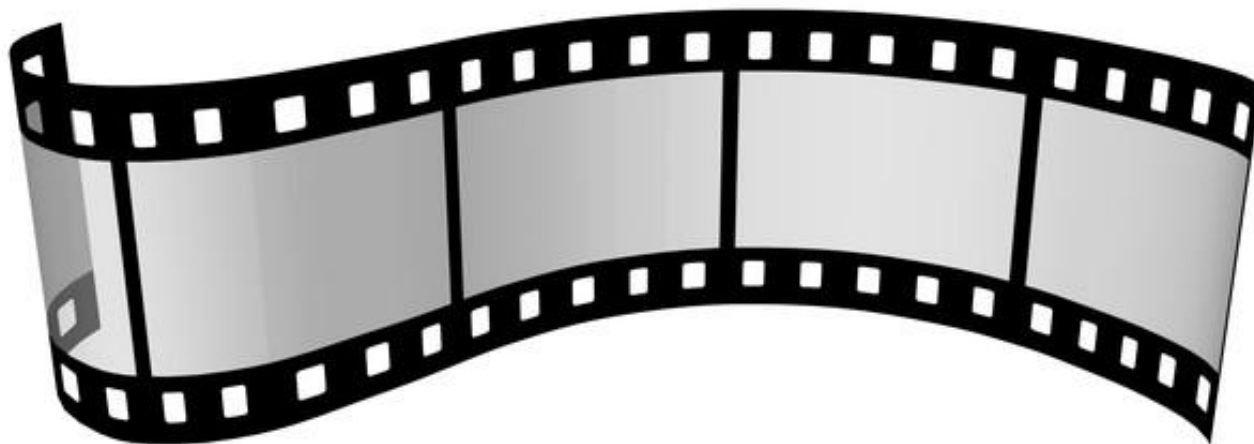
Әбйә **айон**

Китапханасы

ТӘЖДИМ ИТӘ

электрон вариантта китап кўргəзмəһе

«Ўзəби геройзар - экранда»

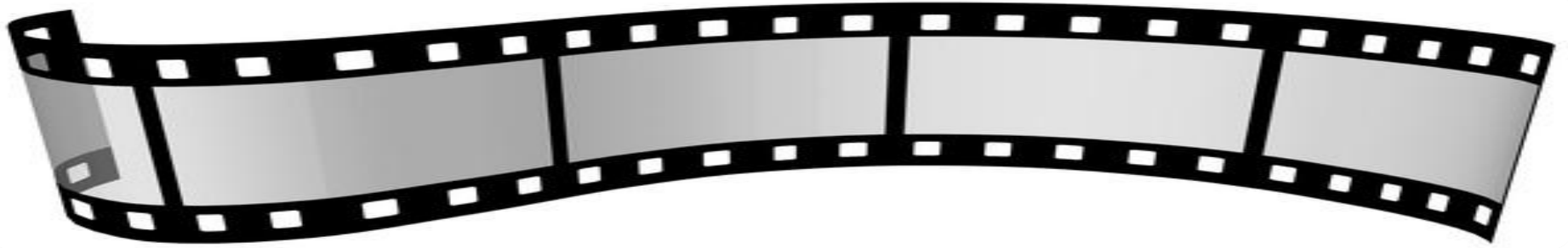

Филиал МАУ КДЦ “Центральная районная библиотека” Абзелиловский район РБ

представляет

электронную книжную выставку

«Литературные герои - на экране».

Күп кенә рус, совет әзәбиәте классиктары әсәрзәре совет киноһының алтын фондына ингән. Матур ғына картиналар ижад ителгән. Башкортостан Республикаһының кино сәнғәте өлкәһендә лә үсеш һизелә. Башкорт телендәге халыксан фильмдар башкорт киноһы исемлеген тулыландырыузы дауам итә.

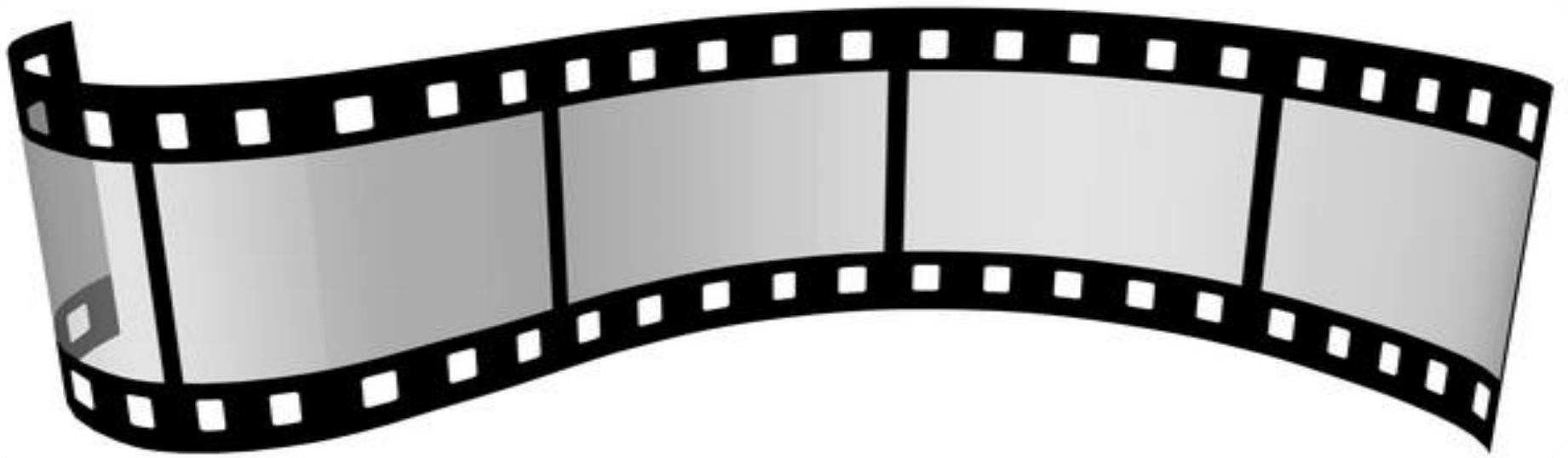
Күп кенә талантлы языусыларыбыздың
әсәрзәре кино төшөрөрлөк. һәзиә
Дәүләтшина, Зәйнәб Бишева, Булат
Рафиков, Әхиәр Хәкимовтың әсәрзәре
үзе әзер кино!

**Һезгә языусыларыбыздың
экрانشтырылған бер-нисә әсәрзәрен
тәкдим итәбез.**

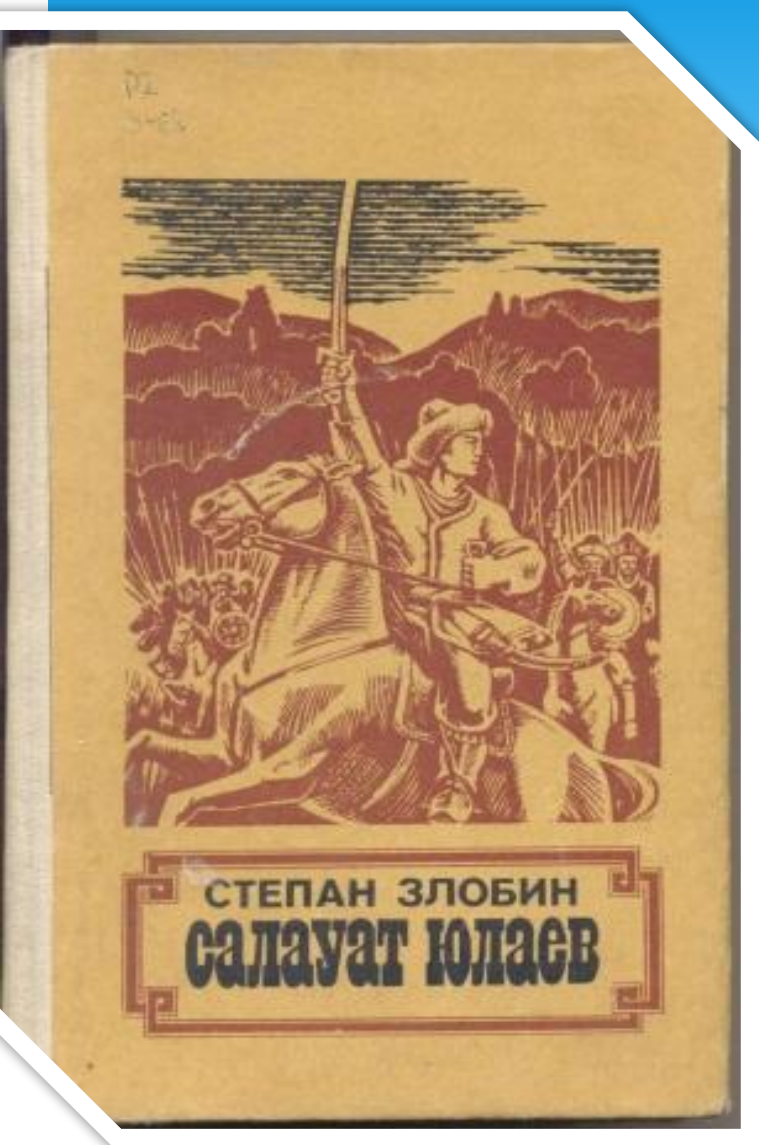
Кино Башкортостана своими корнями глубоко уходит в национальную культуру, опирается на вековые духовные традиции башкирского народа, его самобытность. Великие художественные образы созданные на экране в сердце каждого.

Всегда интересно сравнить фильм с прочитанной книгой, и мы предоставляем Вам такую возможность. При работе использованы материалы Интернет, книги из фонда центральной библиотеки. Материалы предоставлены на русском и башкирском языках.

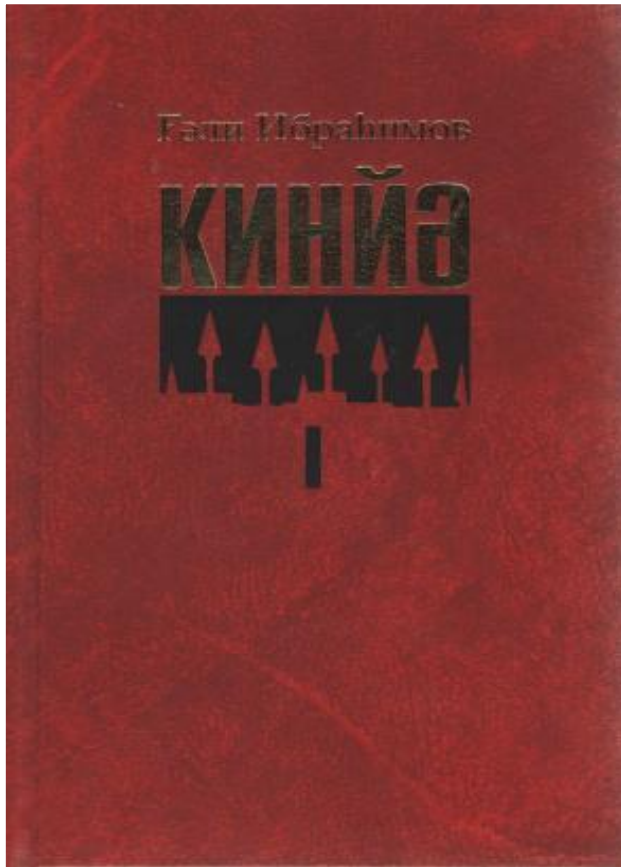

Урыс языусыны Степан Павлович Злобиндың тәүге зур әсәре – “Салауат Юлаев” Башкортостанда языла. Үткәндәрзе ентекле өйрәнеү, башкорт тормошо менән якындан танышыу, халыктың көнкүрешен белеү языусыға дәһшәтле йылдар дәүерен һүрәтләргә, Салауат образын ышандырырлык итеп күрһәтергә мөмкинлек бирә.

Роман буйынса режиссер Яков Александрович Протазанов “Салауат Юлаев” нәфис фильмы төшөрә һәм 1941 йылдың 21 февралендә беренсе тапкыр тамашасы хөкөмә сығарыла. Ул Башкортостанда ғына түгел, тотош илдә уңыш казана. Салауат Юлаев ролен Башкортостандың халык артисы Арыслан Мөбәрәков башкара.

**В конце 1929 года в Москве увидел свет роман “Салават Юлаев”.
Имя великого сына Башкирского народа, талантливого поэта и полководца Салавата Юлаева (1754-1800), еще при жизни овеянного легендами, стало известно миллионам читателей нашей необъятной Родины. Автор книги – Степан Павлович Злобин (1903-1965), известный мастер русской исторической прозы. В начале 1941 года по сценарию Степана Злобина был поставлен звуковой художественный фильм (реж. Яков Протазанов) с народным артистом СССР Арсланом Мубаряковым в главной роли.**

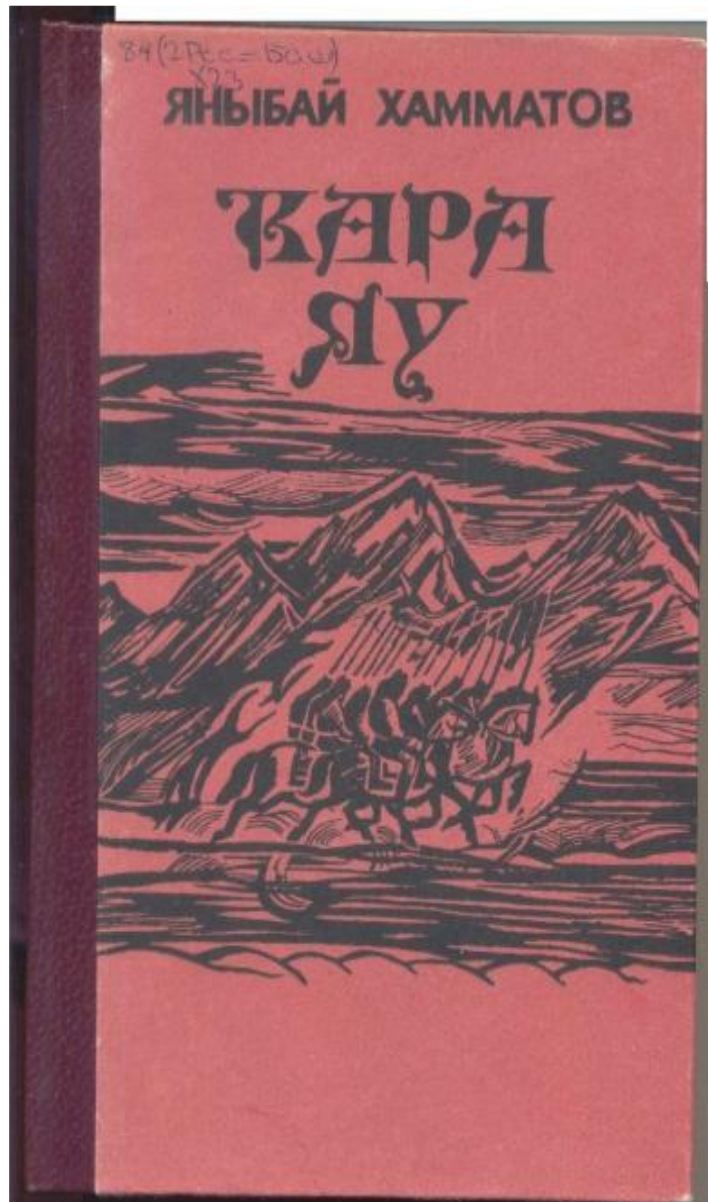

Гәли Ибраһимовтың «Кинйә» әсәренен төп геройы – Кинйә Арысланов 1773-1775 йылдарзағы Крәстиән һуғышында Емельян Пугачевтың инъякын ярзамсыларының береһе булған. Әсәрҙең документаль нигеҙҙә язылыуы восстание алдындағы йылдарза башкорт халкының тормошон, Башкортостанда йәшәүсе халыктар дуҫлығының нигеҙҙәрен художество саралары менән күз алдына баҫтыра. 1983 йылда ошо китап өсөн Гәли Ибраһимов Республиканың Салауат Юлаев исемендәге премияға лайык була. “Кинйә” романы буйынса режиссер Аскар Абдразаков кино төшөрә.

Кадр из фильма

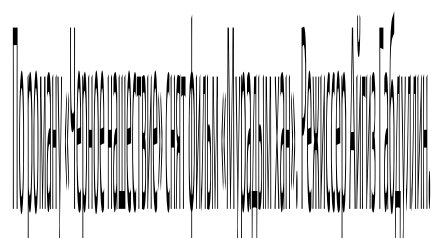
Гали Ибрагимов широко известен своим историческим романом “Кинзя”, изображающим события крестьянской войны 1773-1775 годов и воссоздающим образ одного из верных сподвижников Емельяна Пугачева Кинзи Арсланова. Роман создан на основе подлинных событий, биографических данных реальных людей. По жанровой разновидности «Кинзя» является историко-биографическим романом. Особый интерес к истории заставил обратиться Амира Габдульмановича Абдразакова к серьезной литературе и приступить к созданию художественных фильмов. Вместе с Фуатом Биишевым написали сценарий по роману Г.Ибрагимова “Кинзя”. Получился трехсерийный видеофильм, где Абдразаков еще и роль сам себе поручил-отца Кинзи Арсланова. (1986)

Яныбай Хамматов «Кара яу» әсәрендә башкорттарҙың монғол-татар баҫкынсыларына каршы көрәше һәм беренсе башкорт ханы Сурмандың ата-бабаларыбыҙҙы берләштерегүгә ынтылышы һүрәтләнә. Яныбай Хамматовтың “Кара яу” әсәренә нигезләнеп “Моразым хан” исемле кыска метражлы тарихи фильм төшөрөлгән. Сценарий авторы, драматург Радик Өмөткужин. Фильм 2012 йылда Буранғол ауылында төшөрөлә. Режиссеры Әбйәлил районы Байым ауылы егете Айгиз Габдуллин.

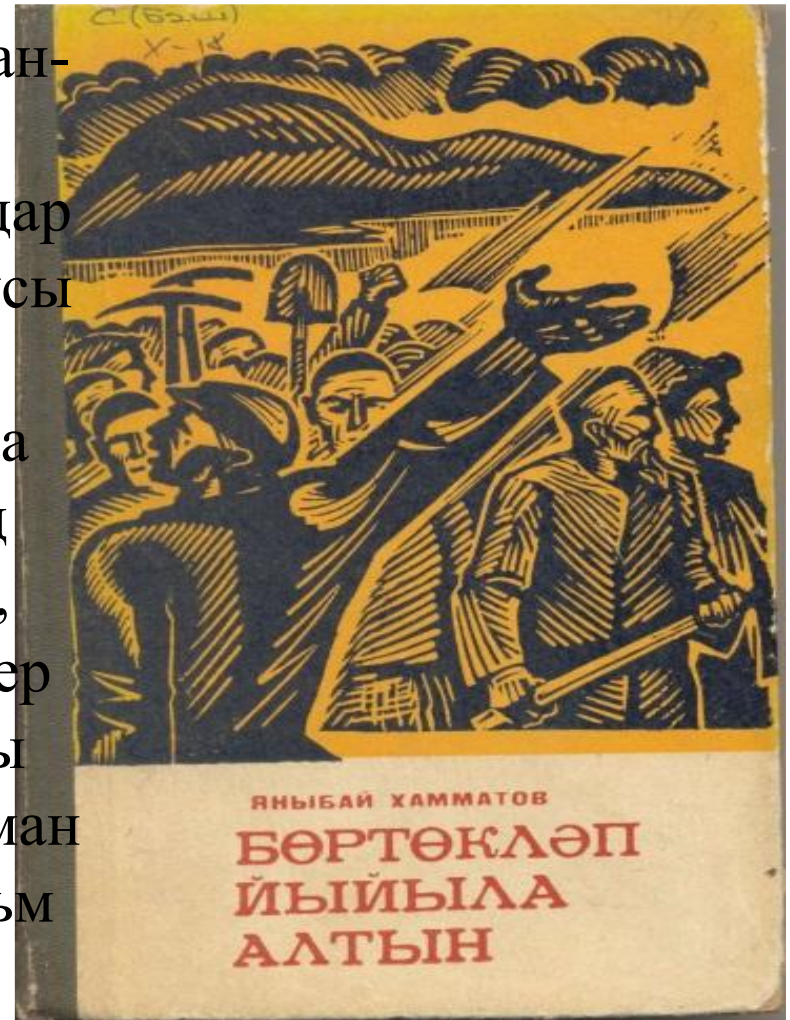
► Моразым ХАН (Мурадым хан)

Кадр из фильма

Яныбай Хамматов башкорт

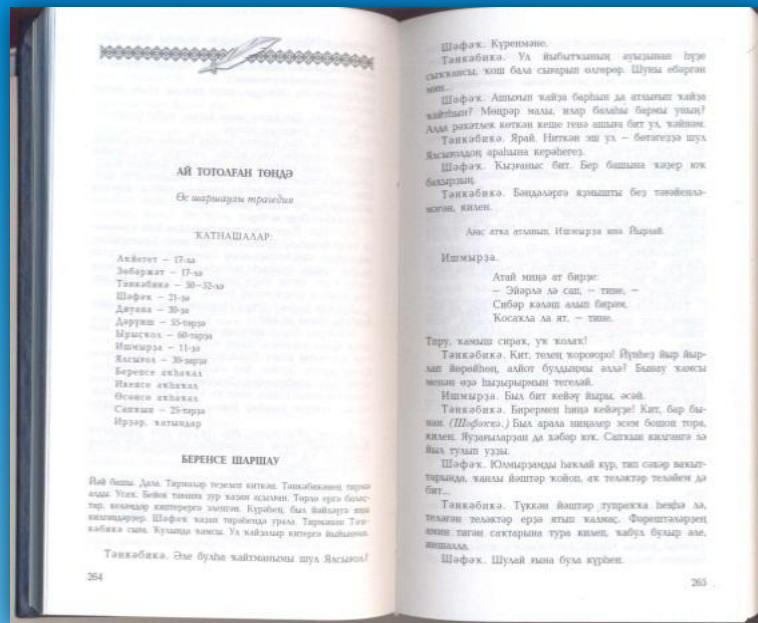
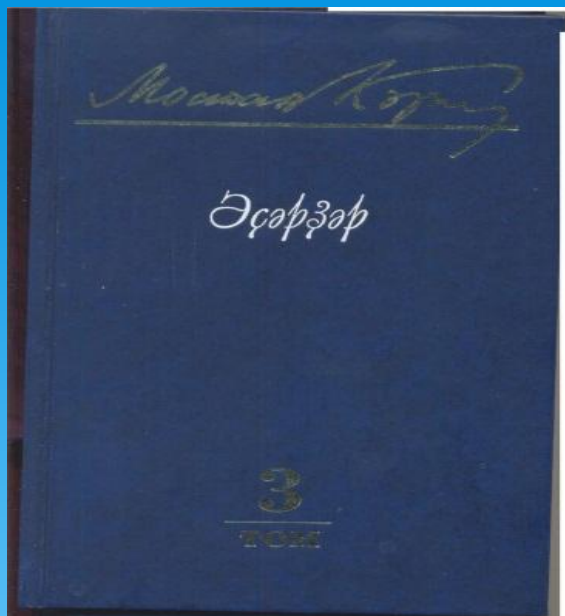
эзэбиәтендә беренсе тапкыр биш
китаптан торған оло бер серия-
пенталогия авторы. Был серияға
“Бөртөкләп йыйыла алтын”, “Акман-
токман”, “Йәшенле йәй”,
“Юрғашты”, “Руда” исемле романдар
инә. Ул биш романда алтын йыуыусы
эшселәрзең – старателдәрзең
тормошо Октябрь революцияһына
тиклемге йылдарзан алып беззең
көндәргә тиклем киң яктыртыла,
үзәктә төп геройзарға әүерелгән бер
нисә кешенең характеры, язмышы
тулы кәүзәләндерелә. Тәүге өс роман
буйынса дурт сериялы нәфис фильм
төшөрөлгән. Режиссеры - Аскар
Абдразаков.

Яныбай Хамматов является автором первой башкирской пенталогии “Золото собирается крупичками” включающий широко известные романы “Золото собирается крупичками”, “Акман-токман”, “Грозное лето”, “Юргашты”, “Руда” (“Желтый камень”), которые посвящены истории золотоискательного дела, становлению золотодобывающей промышленности в Башкортостане.

По первым трем романам снят четырехсерийный телевизионный художественный фильм (1989; реж. А.Г. Абдразаков). В 1994г. пенталогия “Золото собирается крупичками” была удостоена Государственной премии Республики Башкортостан им. С.Юлаева.

Башкортостандың халыҡ шағиры Мостай Кәримдең “Ай тотолған төндә” трагедияһы башкорттарҙың ярым күсмә көн күрөшө, патриархаль – ырыу калдыктарының һаҡланған заманаларға алып килә. М.Кәрим был трагедияһында иҫке йолаларға ҡаршы сыҡкан, иректә, рухи азатлыҡка ынтылған кыйыу шәхестәрҙе һәм уларҙың котолғоһоз һәләкәткә атлауҙарын, йола кануны ҡорбандарын тасуир итә.

Мустай Карим относится к той плеяде писателей, которые вносят весомый вклад в золотой фонд нашей многонациональной литературы. Поэзия, драматургия, проза, публицистика – все подвластно его могучему таланту. Высокой классической башкирской драматургии стала трагедия М.Карима “В ночь лунного затмения”. Тема этого произведения не замыкается только на традициях башкирского народа. Она созвучна душам всех людей.

С большим успехом ставилась на сценах многих театров страны и за рубежом. В 1967г. за пьесу М.Кариму присуждена премия РСФСР им. К.С. Станиславского. По пьесе был снят художественный фильм Свердловской киностудией в 1978 году.

Режиссер- Барас Халзанов.

Кадр из фильма

“Башкорт туйы” мәшһүр фольклор белгесе, танылған драматург, Башкортостандың халык сәсәне Мөхәмәтша Буранғолов әсәре. Касандыр

М. Буранғолов бер варианттан икенсәһенә,

енсәһенән өсөнсөһөнә һәм тағы бер нисә мәртәбә

инфи каршылыкты көсәйтәм тип баш ватырға

әжбүр булһа, 90 -сы йылдар башында Башкорт

академия драма театрында “Башкорт туйын”,

ынан сәхнәләштергән билдәле режиссер Рифкәт

рафилов спектаклде әзерләүгә фольклор белгесе

Розалия Солтангәрәеваны ылыктыра, шуның

төнә, тамашаға ошо ук узенсәлекле кобайырсы

карыуында Халык Рухы образын индерә! Исеме

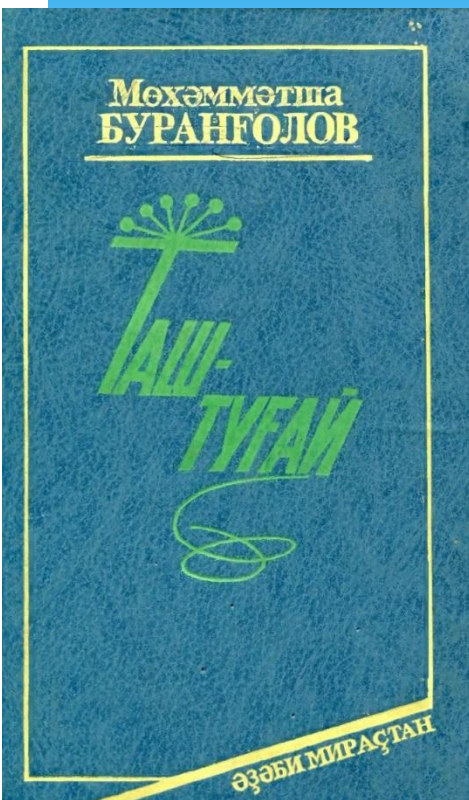
үк “Башкорт туйы” булғас, милли ғөрөф –

ғәзәттәрзең, туй йолаларының, фольклор –

этнографик элементтарзың, боронғо тормош –

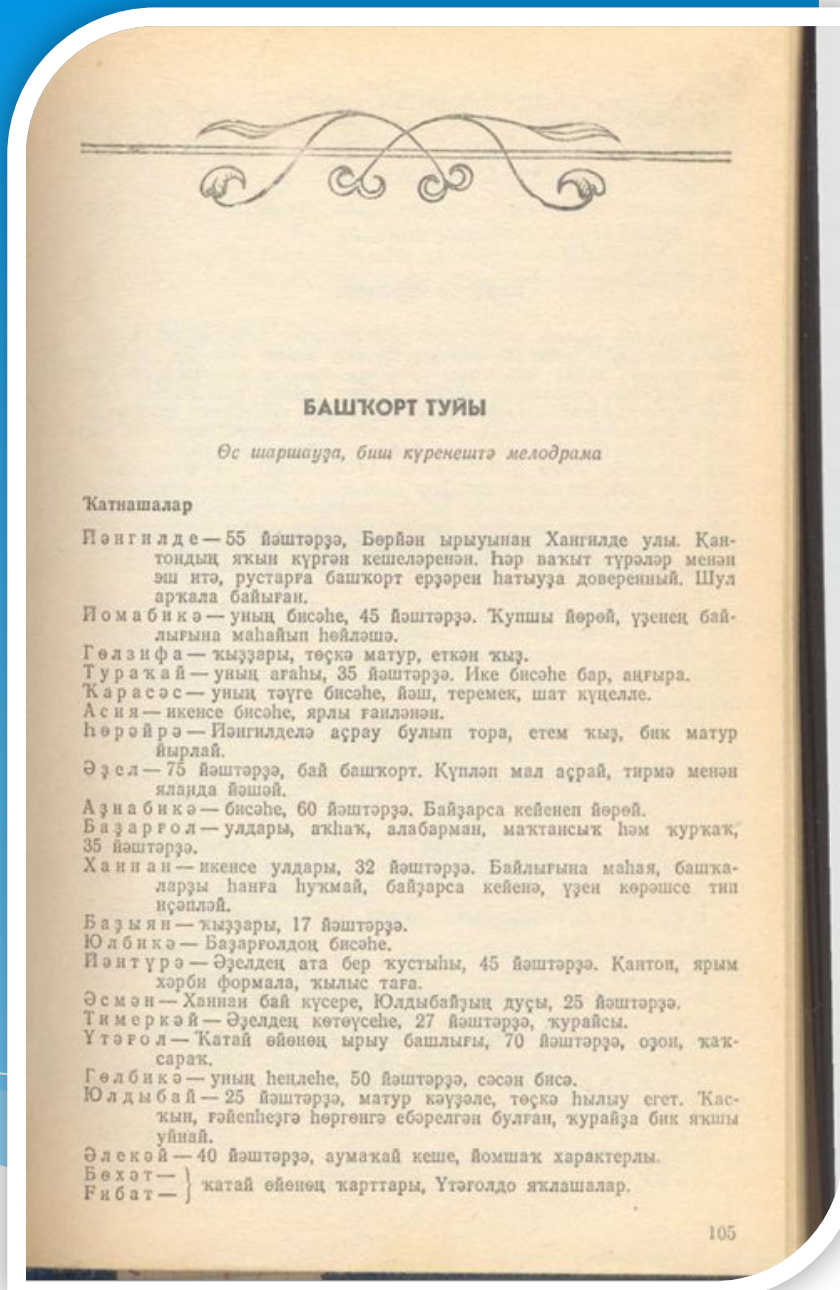
көнкүреш күренештәренәң зур ғына урын алыуы

тәбиғи.

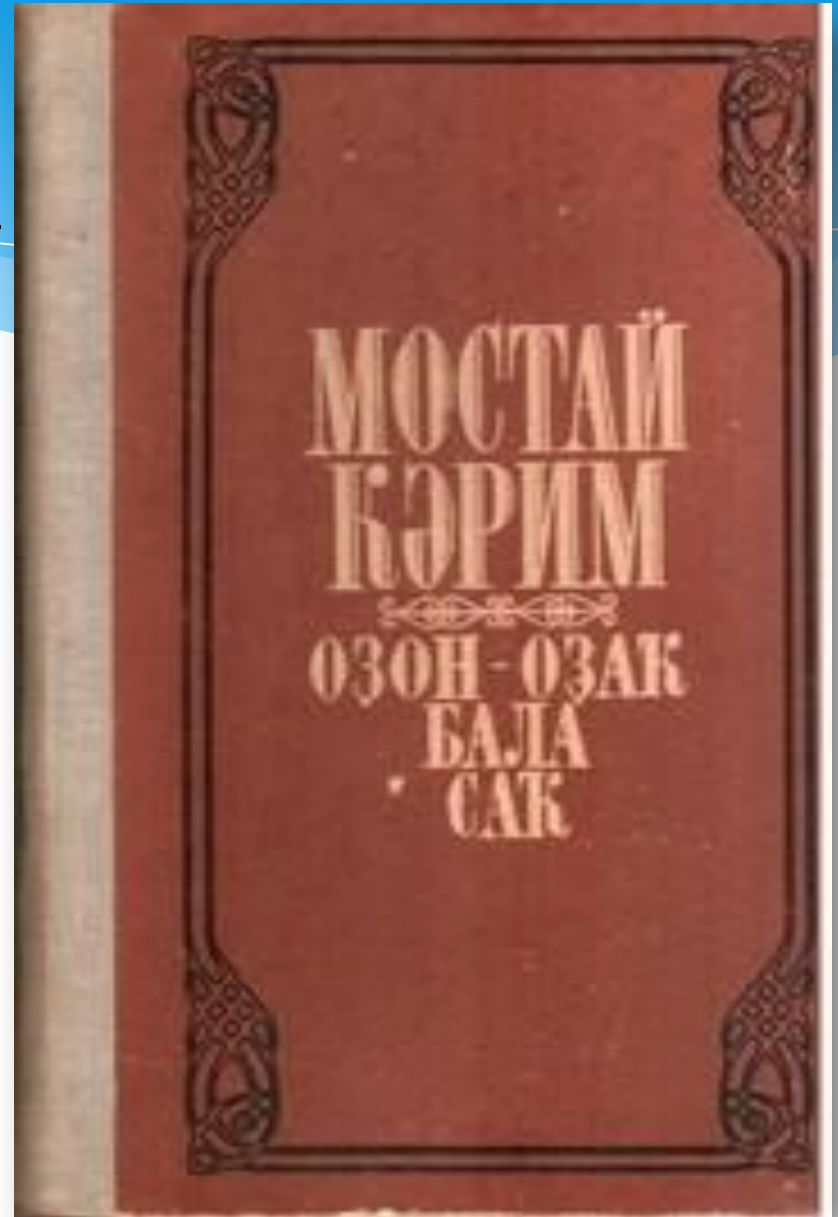

ӘЗӘБИ МИРАСТАН

“Башкорт туйы” (“Башкирская свадьба”), мелодрама поэта, драматурга, фольклориста, классика башкирской литературы М. Бурангулова. Написана в 1926 году. Композиционную основу пьесы составляет башкирские свадебные обряды. Главная сюжетная линия – история любви Юлдыбая и красавицы Гульзифы. В 1991 году киностудией “Башкортостан” был снят одноименный фильм по сценарию Р.В. Исрафилова, Р.А. Султангареевой. Режиссер – Р.А. Исмагилов.

**“Озон-озак бала сак”
китабының авторы
Башкортостандың халык
шағиры Мостай Кәрим.
Китаптың төп каһармандары –
әзиптең ауылдаштары,
корзаштары. Әммә әзиптең
үзенә шәхес буларак
формалашыуына кағылышлы
булған шаукымырак,
сәйерерәк, саярак кешеләр.
Уны булмышы йә язмышы
менән уйландырған шәхестәр.
Автор үзе әйткәнсә, был
китабы – һокланыузар һәм
төңөлөүзәр, кыскаһы, кешеләр
менән аралашканда һыналған
кисерештәр, тетрәнештәр
хакында.**

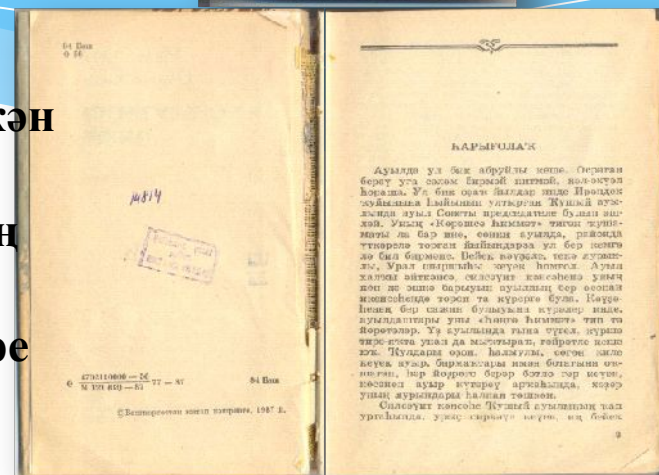
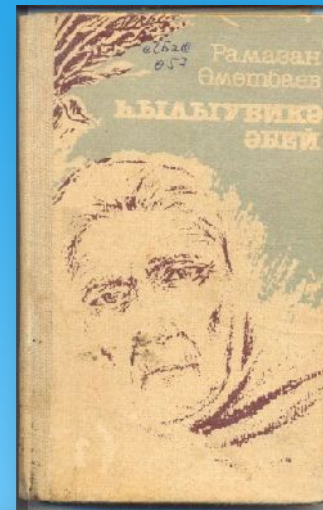
Кадр из фильма

В 1972-1978 гг. М. Карим написал свою объемную повесть “Долгое-долгое детство”. Главными героями его являются односельчане, ровесники автора: Асхат, Круглый Талип, Ак-Йондоз, Марагим и др. Причем, эти люди неординарны, каждый из них выделяется чем-то оригинальным и нестандартным, и они все в той или иной степени повлияли на формирование писателя как человека, как личности.

По мотивам произведения был снят одноименный фильм. Режиссер - Булат Юсупов.

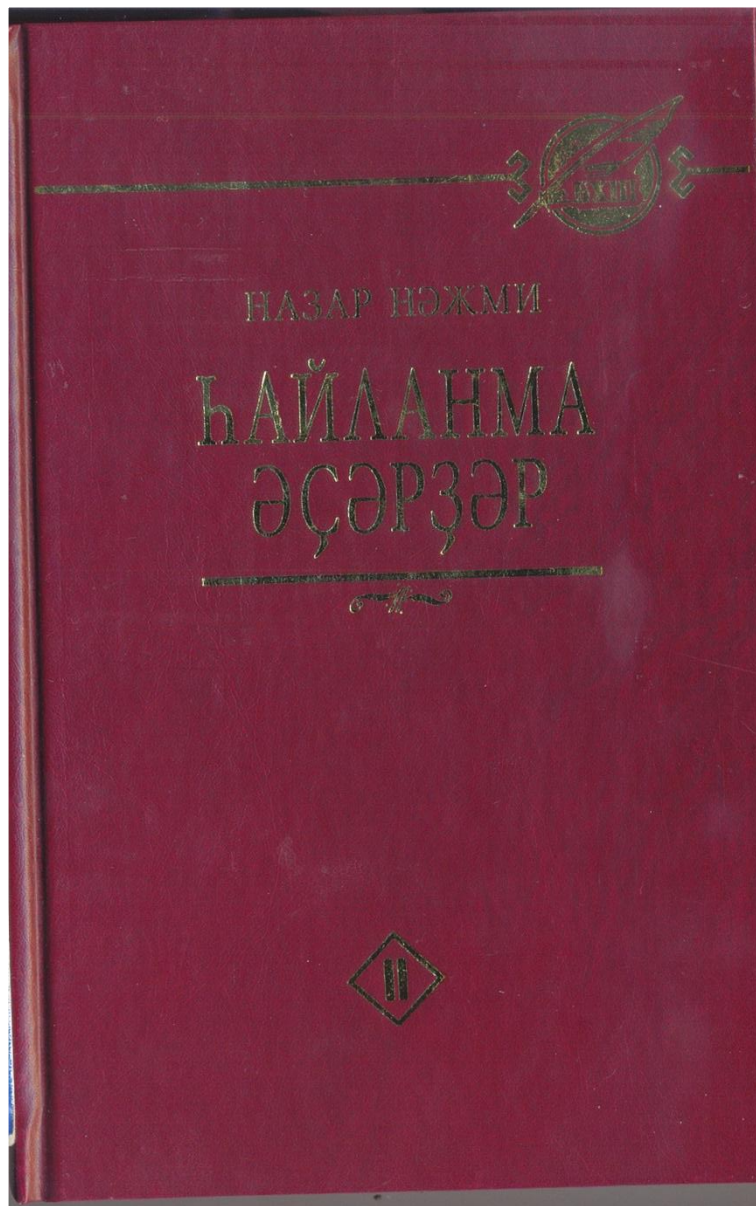
“Һарығолак” хикәйәһенең авторы тарихи шәхес, талантлы языусы, күренекле йәмәғәт эшмәкәре Рамазан Өмөтбаев. «...автор хикәйәлә кеше һәм уның тоғро дуһы эт араһындағы мөнәсәбәттә иҫ киткес тәрән психологизм аша һүрәтләгән. Әсәр Әбйәлил районының Кушый ауылында булған хәлгә нигезләнеп ижад ителһә лә, языусы образды тормошто нисек бар, шулай тулы һәм оҫта күз алдына баһтырған, халыктың тел байлығын бик нескә һәм урынлы кулланып, ентекле, мауыктырғыс итеп һүрәтләгән...”, - ти ролдәрҙең беренен башкарыусы Рәсәйҙең атаказанған, Башкортостандың халык артисы Әхтәм Әбушаһманов.

“Һарығолак” телефильмы зәңгәр экранға үткән быуаттың 90-сы йылдарында сығарыла. Телефильм Башкортостан телевиденияһының алтын фондына индерелгән. Режиссеры Башкортостандың атказанған сәнғәт эшмәкәре Әнүәр Әбүбәкер улы Нурмөхәмәтов.

Рамазан Гимранович Уметбаев родился в д. Альмухаметово Абзелиловского района. В литературу пришел в 80-е годы. Первый сборник рассказов Р. Уметбаева “Старуха Хылыубика” был издан в 1987 году. По рассказу “Желтоухий” был снят фильм. Режиссер заслуженный работник искусства Анвар Аубакирович Нурмухаметов. Рассказы “Желтоухий”, “Старуха Хылыубика” показывают, как пренебрежение принципами нравственности, равнодушие приводят к непоправимым, даже трагическим последствиям.

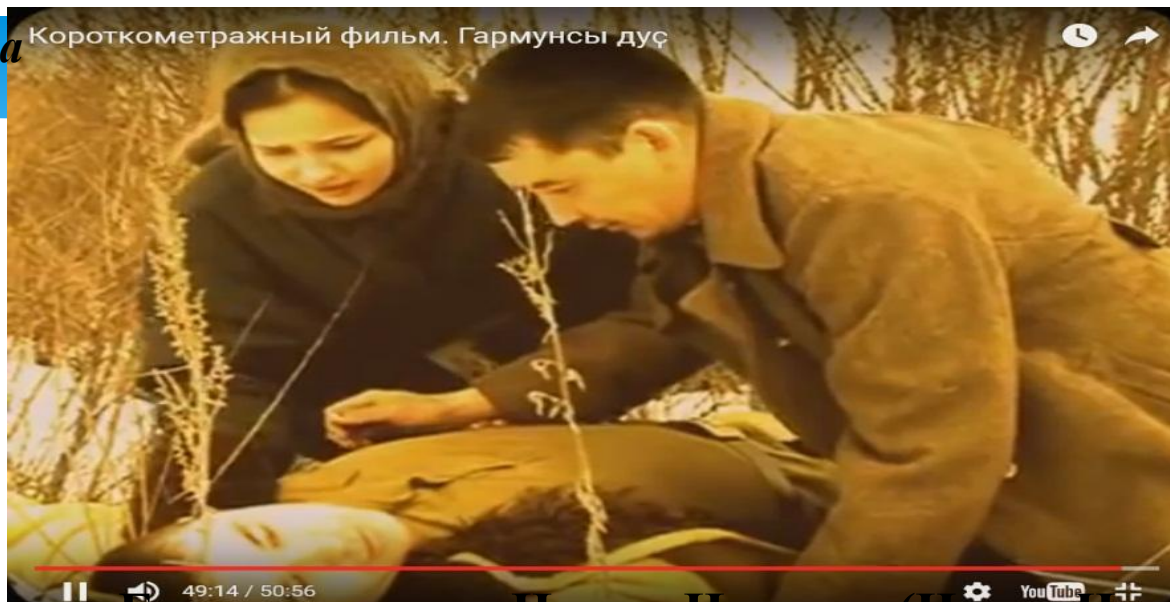

**Назар Нәжми – күренекле
шағирзарыбыздың береһе.**

**Әсәрзәрен халык ярата,
композиторзар шиғырзарына
йыр яза.**

**Назар Нәжми – күренекле
драматург та. Уның “Язғы
йыр”, “Хуш, Хәйруш!”,
“Сакырылмаған кунак”,
“Гармунсы дуҫ”, “Күршеләргә
кунак килгән” пьесалары
республикабыздың төрлө
театрзарында куйыла.
“Гармунсы дуҫ” пьесаһы
буйынса шул ук исем менән
кино ла төшөрөлгән.**

Народный поэт Башкортостана Назар Наджми (Назар Назмутдинович Назмутдинов) родился в д. Минништы Бирского уезда Уфимской губернии, ныне Дюртюлинский район. Он в литературу пришел в конце 30-х годов XX века. Первая книга “Капельки” издана в 1950 г.

Как известно,

Н. Наджми не только поэт, но и драматург, внесший заметный вклад в развитие национальной драматургии. Большой сценический успех выпал на пьесы морально-этического плана “Весенняя песня”, “Прощай, Хайруш”, “Незванный гость”, “Друг-гармонист”, “У соседей – гость”.

По сценарию пьесы Н. Наджми “Гармунсы дуҫ” был снят одноименный фильм к 70-летию Победы в ВОВ. Фильм повествует о тяжелой жизни в небольшой деревне в первые послевоенные годы, о любви.

**Тансулпан Ғарипова – башкорт
прозаһына һәм драматургияһына
тос өлөш индергән әзибә.**

Кадр из фильма

**С. Юлаев исемендәге дәүләт
ремияһы лауреаты Тансулпан
рипованың “Бөйрәкәй” роман-
энталогияһы халыҡ араһында
нылыу алды. Т. Ғарипованың
драматургия өлкәһендә ижад
ителгән әсәрҙәре лә зур
һызыкһыныу тыуыра.
Пьесалары театр сәхнәләрендә
куйыла. “Йәй ташы” исеMLE
драмаһы буйынса “Сәмбөлдең
етенсе йәйе” нәфис фильмы
төшөрөлгән. Куйыусыһы
режиссер Булат Йосопов.**

Ярким и самобытным явлением стало появление пенталогии «Буренушка», созданный Тансулпан Гариповой в 1997-2004 гг.

Она активно работает и в области драматургии. Ею созданы пьесы «Белый тополек», «Песнь во сне», «Не улетайте, журавли!» и др. Спектакли, поставленные по пьесе Т. Гариповой, успешно идут во всех театрах республики.

По пьесе “Йэй ташы” (“Летний камень”) в 2002 г. снят художественный фильм “Сөмбөлдөң етенсе йэйе”. Режиссер – Булат Юсупов. В фильме рассказывается о судьбе семьи лейтенанта НКВД, попавшей в жернова столичной репрессивной машины и вынужденной спасаться бегством в отдаленном уголке Башкирии. Фильм завоевал премию критиков “Золотой слон” на международном кинофестивале.

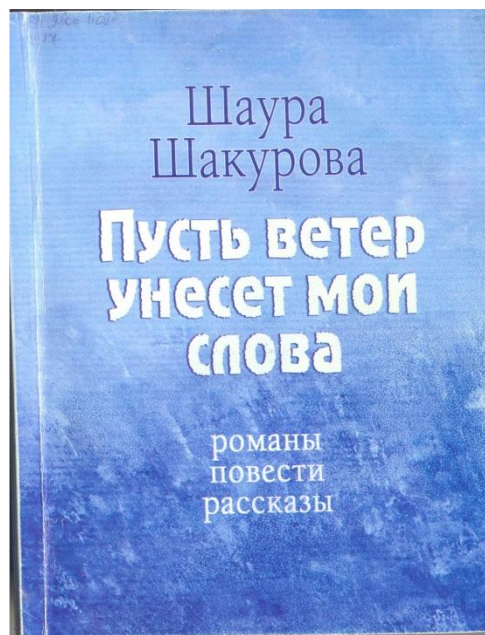
Башкорт халык поэзияһында кобайырзар, йырзар менән бер рәттән бәйет жанры ла бик мөһим урын биләй. Ул язма әзәби әсәр шикелле, язып та ижад ителә һәм кулъязма көйө лә йәшәй; ауыз-тел әсәре кеүек, импровизация рәүешендә сығарыла һәм телдән-телгә күсеп хәтерзә һаклана. Халык тормошондағы мөһим социаль, тарихи вакиғаларзы, көнкүрештәге фәһемле һәм ғибрәтле хәлдәрзә сағылдыра.

“Сак-Сук” бәйетендә лә тәрән мәғәнә ята. Балалар ата-әсә һүзенә илтифатлы һәм тыңлаусан, ә ата-әсәләрзең балаларына карата һәр сак һак һәм хәстәрле булырға тейеш тигәнерәк халыксан педагогик караш ята. Кыска метражлы “Әсә” исемле нәфис фильм башкорт халык ижадындағы “Сак менән Сук” бәйетенә нигезләнәп төшөрөлгән, әммә ул боронғо заман һулышын бирмәй, ә тап бөгөнгө язмыш һынауын кисергән, яңғыз бала тәрбиәләгән гүзәл зат кисерештәрән һүрәтләй.

82.3544
589

БАШКОРТ
ХАЛЫК
И ЖАДЫ

Бәйеттәр

Кадр из фильма

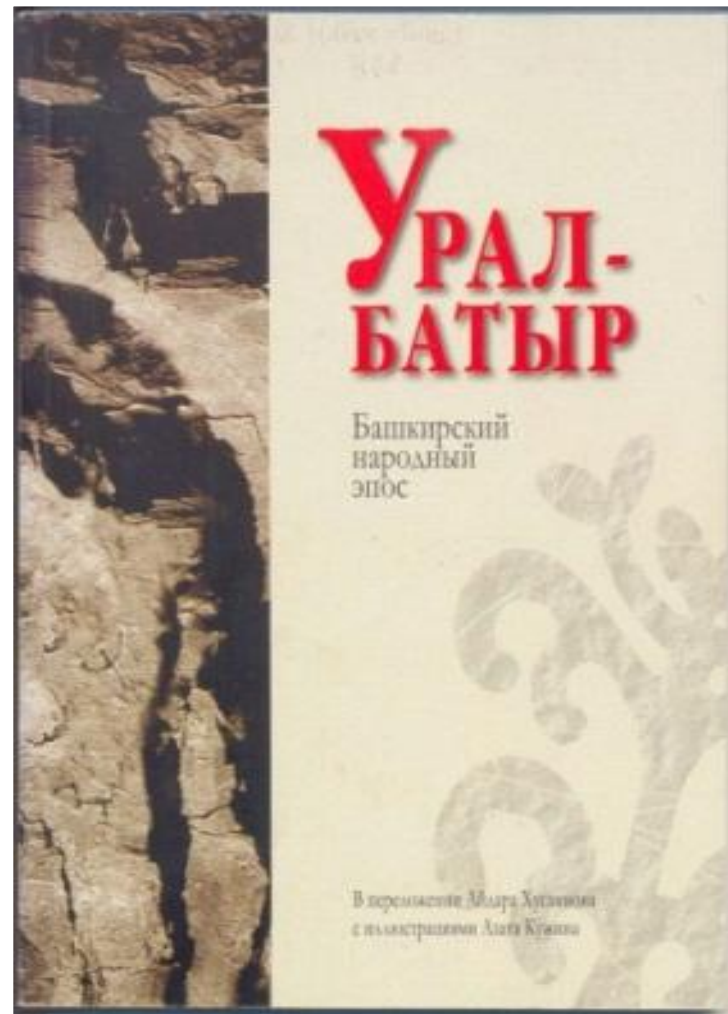

Короткометражная мелодрама «Эсэ» (Пусть ветер унесет мои слова...) с драматичным сюжетом о проклятии матери. Словно снова и снова перечитывая сюжет башкирского мифа о страшном гневе матери, который пробуждает темные силы и случается самое страшное. Сыновья превращаются в птиц, и темный лес забирает их навсегда. Фильм о сложных и трагических судьбах поколений одной семьи. Главная героиня одинокая женщина, самостоятельно растившая двух сыновей. Ей очень хочется простого женского счастья, семьи. Но ее избранник не хочет в своей семье видеть и воспитывать чужих детей. Женщина, задумывающаяся только о личном счастье, хочет избавиться от своих детей. О судьбе детей вы узнаете посмотрев фильм «Эсэ» («Пусть ветер унесет мои слова...»). За фильм на VIII Международном кинофестивале, проходившем в Чувашии сценарист и писатель Шаура Шакурова получила приз «Лучший сценарист».

“Урал батыр” эпосы халкыбыззың быуындан-быуынға тапшырыла килгән ауыз-тел ижады өлгөләре араһында үзенең боронғолоғо, йөкмәткеһе, әһәмиәте буйынса айырым урын биләй. Халкыбыззың асылын, тарихын, мәзәниәтен, ғөрөф-ғәзәтен яктырткан комарткы.

“Урал батыр” эпосы буйынса “Урал менән Шүлгән мажаралары” тип аталған йәнһүрәт төшөрөлгән. Ул кескәй балаларға тәғәйен пластилин анимацияһы техникаһында ижад ителә. Техниканың ябайлығы бала күңелендә йәнһүрәттән алынған мәғлүмәтте иҫтә калдырыу өсөн кулайлы. Был фильмда Урал менән Шүлгәндең бала сағы тураһындағы тарихтың дауамы күрһәтеләсәк. Фильмдың төп идеяһы-бала сакта кылған эштәрҙең кеше яҙмышында ниндәй роль уйнай икәнлеген балаларға аңлатып биреү.

(Режиссеры ла, рәссамы ла Айгөл Азамат кызы Байрамғолова)

По мотивам башкирского народного эпоса “Урал Батыр” снят фильм “Приключения Урала и Шульгена”. Режиссер – Айгуль Байрамгулова. Фильм выполнен в технике пластилиновой анимации. Это первая пластилиновая анимация сделанная киностудией Башкортостан.

Кадр из фильма

**Смотрите экранизацию и читайте
книги, по которым они сделаны. И
неважно, в какой
последовательности Вы это будете
делать – главное, чтобы
произведения гениальных писателей
помогали Вам познать самих себя и
мир вокруг Вас.**

Ифтибарығыз өсөн зур рәхмәт!

Спасибо за внимание!

Әзерләне: Мәһәзиева Венера Рәхимйән кызы,
хезмәтләндереү бүлеге мөдире.

Выполнила: Магадеева Венера Рахимьяновна,
заведующая отделом обслуживания.